

Joodsche Oudheden van Overijssel

DOOR JAC. ZWARTS

Overijssel is in menig opzicht een typisch voorbeeld van die streken van ons land, waar de historie van het verleden duidelijk het karakter op de hedendaagsche samenleving heeft gedrukt. Vooral het afgelegen Twenthe heeft sterk geprononceerd het eigen karakter gehouden, ondanks de sterke ontwikkeling der industrie.

Heel vroeger waren deze streken nog meer afgelegen; het waren dan de Joodsche kooplieden, die van Duitschland en over zee van Amsterdam kwamen en die hier de economische verbinding vormden.

Reeds in de vroege middeleeuwen waren zij met hun koopwaar langs de oude heirbanen getrokken om er den geld- en warenhandel te drijven.

Later in de 17de en 18de eeuw vestigden zij zich voornamelijk in de kleine plaatsen, waar zij in de economische behoeften voorzagen.

Toen het moderne verkeer hen

Oude zerken op het Israelitisch kerkhof te Losser.

Voorbeeld van het smalle type grafzerken op het Jodenkerkhof te Diepenheim.

overbodig maakte, verlieten zij deze plaatsen weder, achterlatend hun klein begraafveld met hun bijzondere steenen, het typische Overijsselsche Jodenkerkhof.

Ver buiten het dorp gelegen, verscholen achter een boschje, ligt het gemeenlijk in een wildernis. Op de meeste is sedert een eeuw niet meer begraven, zoodat het terrein, dat nooit mocht worden opgegraven, een ware wildernis lijkt, waarop niet zonder moeite iets te fotografeeren was.

Geheel vergeten plekken zijn het, ver-weg

van het gewoel der steden en zelfs van het leven der dorpen. Eenzaam staan er tusschen gras en struiken, soms ook tusschen prachtig oud geboomte, of zooals te Ootmarsum hoog op den berg, de oude verweerde Benthemsche steenen met de decoratieve Hebreeuwsche teksten, die nog van vrome daden getuigenis willen afleggen. Soms heel lang en smal tegen een boom opgesteld, soms breed en voorover of terzijde gezakt, vormen zij typische monumenten van schoone en ontroerende harmonie.

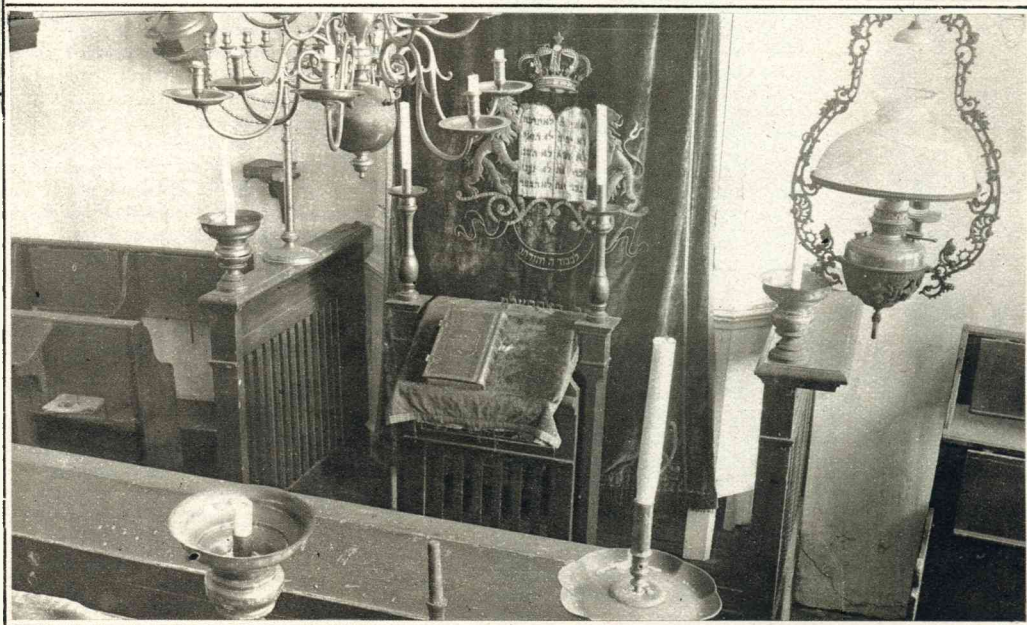
Het waren geen welgestelden, die hier begraven zijn. Zij voelden zich één in hun leven, in hun zwaren bestaansstrijd; van die eenheid spreekt ook nu nog zoo'n oud klein afgelegen brokje Jodenkerkhof.

Telkens viel het op dat die eenheid juist in de moderne kerkhoven gemist wordt.

Het streven om op het veld van alle stofelijke nietigheid elkander nog in monumentale pralerij te overtreffen, stoort de innerlijke harmonie, die op deze oude Jodenkerkhofjes zoo ongezocht verkregen werd, die juist daarom sprekend zijn en zodoende ook waarlijk den oud Joodschen naam „Huis des Levens" verdienen.

In West-Overijssel verdwijnen deze karakteristieke steenen van de Joodsche begraafplaatsen. Daar houden voornamelijk de Zwartsluische Synagoge (gedeeltelijk) en die van Hasselt de herinneringen levendig aan het kleine 18de-eeuwsche Joodsche bedehuis, klein, nietig en onaanzienlijk in het dorpsbeeld, doch groot en machtig in de plaats, die het in het leven dezer Joden heeft ingenomen, waarvan zich een groot deel binnen deze muren heeft voltrokken.

Dit is er nog de taal, die spreekt van de Joodsche Oudheden van Overijssel.

Interieur van de 18-eeuwsche synagoge te Hasselt.